

บทที่ 9

ตรรกบทชนิดย่อ

โครงสร้างเนื้อหา

1. ตรรกบทชนิดย่อ
2. รูปแบบของตรรกบทชนิดย่อ

สาระสำคัญ

1. ตรรกบทชนิดย่อ (Enthymeme) คือการอ้างเหตุผลแบบตรรกบทที่ละส่วนประกอบส่วนใดส่วนหนึ่งไว้
2. ตรรกบทชนิดย่อมี 4 แบบ คือ
 - 2.1 ตรรกบทชนิดย่อที่ละข้ออ้างหลัก
 - 2.2 ตรรกบทชนิดย่อที่ละข้ออ้างรอง
 - 2.3 ตรรกบทชนิดย่อที่ละข้อสรุป
 - 2.4 ตรรกบทชนิดย่อที่มีประพจน์เดียว

จุดประสงค์การเรียนรู้

- หลังจากศึกษาบทที่ 9 แล้ว นักศึกษาจะ
1. เข้าใจการอ้างหาเหตุผลในรูปแบบตรรกบทชนิดย่อ
 2. ระบุได้ว่าการอ้างเหตุผลใดเป็นตรรกบทชนิดย่อ และเป็นตรรกบทชนิดย่อแบบใด
 3. สามารถหาส่วนที่ละไว้ในตรรกบทชนิดย่อได้ และเขียนตรรกบทชนิดยอนั้นให้เป็นตรรกบทชนิดเต็มรูปที่สมเหตุสมผลได้

1. ตรรกบทชนิดย่อ

ความหมาย

ตรรกบทชนิดย่อ (Enthymeme) คือ การอ้างเหตุผลแบบตรรกบท (Syllogism) ที่ละส่วนใดส่วนหนึ่งไว้

ตามปกติ ตรรกบทจะประกอบด้วยประพจน์ 3 ประพจน์ คือข้ออ้าง 2 ประพจน์ และเป็นข้อสรุป 1 ประพจน์ แต่ในการคิดหาเหตุผลในทางปฏิบัติที่เราใช้กันอยู่เสมอ ๆ นั้น เรามักจะพบว่าเป็นการอ้างเหตุผลที่ไม่แสดงเต็มรูป แต่จะละส่วนใดส่วนหนึ่งไว้ในฐานที่เข้าใจร่วมกัน เช่น “แดงเป็นเด็กชน ถ้าจะฉลาด” ข้อความที่ละไว้โดยถือว่าเป็นความจริงที่ยอมรับกัน คือ “เด็กชนทุกคนเป็นคนฉลาด” ซึ่งเขียนแสดงเป็น ตรรกบทที่เต็มรูปได้ว่า

เด็กชนทุกคนเป็นเด็กฉลาด

แดงเป็นเด็กชน

∴ แดงเป็นเด็กฉลาด

ในการพูด การสนทนาและการเขียนโดยทั่ว ๆ ไป นั้น เราจะพบว่ามีการใช้ตรรกบทชนิดย่ออยู่บ่อยครั้ง เหตุผลหนึ่งอาจจะเป็นเพราะการใช้เหตุผลในลักษณะตรรกบทเต็มรูปนั้นยาวเกินจำเป็น สิ่งใดที่คนฟังคนอ่านทราบหรือยอมรับกันอยู่แล้ว จึงถูกละไว้ในฐานที่เข้าใจ หรือบางทีก็อาจจะด้วยเหตุผลที่ว่า ให้คนฟังคนอ่านได้ใช้ความคิดกลับสมองหาส่วนที่ละไว้เอง แต่ในบางครั้ง การละบางส่วนไว้ก็เป็นไปด้วยเหตุผลของการปกปิดข้ออ้างหรือข้อสรุปซึ่งหากกล่าวออกมาเต็มรูปอาจไม่เป็นที่ยอมรับ ดังนั้นหากเราไม่คิดพิจารณาตามให้ดี ก็อาจจะยอมรับการอ้างเหตุผลที่มีการหมกเม็ดซ่อนเร้นอะไรบางอย่างนั้นได้

โดยทั่วไป การประเมินตรรกบทชนิดย่อว่าถูกต้องสมเหตุสมผลหรือไม่นั้น จะทำได้ไม่ยาก โดยการหาส่วนที่ละไว้ ไม่ว่าจะเป็นส่วนของข้ออ้างหรือส่วนของข้อสรุป เติมลงไปให้สมบูรณ์ แล้วตรวจสอบความสมเหตุสมผล โดยดูว่ามีการฝ่าฝืนกฎการอ้างเหตุผลแบบตรรกบทหรือไม่ หากมีการผิดกฎแม้แต่ข้อเดียวก็แสดงว่า การอ้างเหตุผลนั้นไม่สมเหตุสมผล แต่ถ้าไม่มีการผิดกฎข้อใดเลยก็แสดงว่า ตรรกบทนั้นสมเหตุสมผล

สำหรับการพิจารณาเพื่อหาส่วนที่ละไวนั้นก็ให้สังเกตส่วนหรือคำที่จะช่วยชี้บอกว่า ข้อความที่โจทย์ให้มานั้นเป็นส่วนใดของตรรกบท คือเป็นส่วนของข้ออ้างหรือข้อสรุป เพื่อที่จะได้ทราบว่าส่วนใดของตรรกบทขาดหายไป และใช้ข้อมูลที่มีอยู่ในมือดำเนินการตามขั้นตอนย้อนไปหาส่วนที่ละไวนั้นมาเติมให้ครบสมบูรณ์ การรู้จักสังเกตและฝึกฝนบ่อยครั้งจะช่วยให้เกิดความคล่องแคล่วและความชำนาญในการหาส่วนที่ละไวนั้นของตรรกบทได้อย่างถูกต้อง

อนึ่ง ในการทำตรรกบทชนิดย่อนั้นให้ถือว่าตรรกบทที่โจทย์ให้มานั้นสมเหตุสมผลเสมอ ดังนั้น ในการหาส่วนที่ละไวนั้นจึงต้องทำในลักษณะที่เมื่อเติมส่วนที่ขาดไปให้สมบูรณ์แล้วตรรกบทนั้น ๆ จะออกมาสมเหตุสมผลในทุกกรณี

คำแสดงความเป็นเหตุ

เนื่องจาก (since)

เพราะ, เพราะว่า (for, because)

ด้วยเหตุที่, ดังที่, ตามที่ (as)

รู้ได้ว่า (we know from)

ประจักษ์ได้ว่า (it is evident from)

สรุปได้ว่า (it follows from)

จากความจริง, จากข้อเท็จจริงที่ว่า (in view of the fact that)

จากเหตุผลที่ว่า (on the ground that)

โดยถือว่า (granting that)

โดยสมมติว่า (assuming that, supposing that)

คำที่แสดงความเป็นผล

ฉะนั้น (consequently, accordingly)

เพราะฉะนั้น (therefore)

คังนั้น (so, then)

ฉะนั้น, คัวยเหตุั้น (thus, thence)

โดยหลักฐานแล้ว, อย่างชัดแจ้ง (evidently)

อย่างเห็นได้ชัด, อย่างประจักษ์ชัด (apparently)

แสดงว่า (demonstrates that)

ชี้ว่า (suggests that)

มีนัยว่า (implies that)

โดยสรุปแล้ว (in conclusion)

มันจะต้องเป็นว่า (it must be)

ดูเหมือนว่า (it seems that)

รูปแบบของตรรกบทชนิดย่อ

ตรรกบทชนิดย่อ มี 4 แบบคือ

1. ตรรกบทชนิดย่อที่ละข้ออ้างหลัก
2. ตรรกบทชนิดย่อที่ละข้ออ้างรอง
3. ตรรกบทชนิดย่อที่ละข้อสรุป
4. ตรรกบทชนิดย่อที่มีประโยคเดียว

1. ตรรกบทชนิดย่อที่ละข้ออ้างหลัก ในการอ้างเหตุผลนี้ก็จะมีแต่ข้ออ้างรองและข้อสรุป

ในการอ้างเหตุผลว่า “ปะการังก็เป็นสิ่งมีชีวิตเพราะมันเป็นสัตว์” นั้นเมื่อแสดงเต็มรูปจะเป็น

สัตว์ทุกชนิดเป็นสิ่งมีชีวิต
ปะการังเป็นสัตว์
∴ ปะการังเป็นสิ่งมีชีวิต

จากตัวอย่างนี้จะเห็นได้ว่า ข้ออ้างหลักที่ว่า “สัตว์ทุกชนิดเป็นสิ่งมีชีวิต” นั้นแฝงอยู่ในความคิดของผู้อ้างเหตุผล แต่ถูกละไว้ในฐานที่เข้าใจ

ในการหาประพจน์ที่ละไว้ ควรจะทำตามขั้นตอนดังนี้คือ

1. นับจำนวนพจน์ เพื่อที่จะได้ทราบว่าที่โจทย์ให้มานั้นมีกี่ประพจน์
2. พิจารณาประพจน์ที่โจทย์ให้มาว่าเป็นส่วนใดของตรรกบท คือเป็นข้ออ้างหรือข้อสรุปโดยพิจารณาจากคำแสดงความเป็นเหตุ และคำแสดงความเป็นผลที่มีอยู่ในประพจน์

3. หารายละเอียดเพิ่มเติม ในกรณีที่มีข้ออ้างอยู่จะต้องระบุให้ได้ว่า เป็นข้ออ้างหลักหรือข้ออ้างรอง

เมื่อเราทราบว่าประพจน์ใดเป็นข้อสรุป เราก็จะทราบพจน์รองและพจน์หลักในทันที ซึ่งก็จะเป็นประโยชน์มากเพราะมันจะช่วยให้เราได้ทราบรายละเอียดต่อไปว่า ข้ออ้างที่มีอยู่ 1 ประพจน์นั้นเป็นข้ออ้างหลักหรือข้ออ้างรอง

4. เมื่อทราบว่าโจทย์ละประพจน์ใดไว้ ก็สร้างประพจน์ที่ละไว้ขึ้นมาจากพจน์ที่มีอยู่ กล่าวคือหากเป็นข้ออ้างหลัก ก็จะประกอบขึ้นจากพจน์หลักและพจน์กลาง ส่วนคุณภาพ ของประพจน์นั้นก็ต้องพิจารณาว่าข้อสรุปเป็นยืนยันหรือปฏิเสธ หากข้อสรุปเป็นยืนยัน ทั้งข้ออ้างหลักและข้ออ้างรองจะต้องเป็นยืนยัน แต่ถ้าข้อสรุปเป็นปฏิเสธ ข้ออ้างข้อหนึ่งจะต้อง เป็นปฏิเสธ

5. เมื่อหาประพจน์ที่ละไว้ได้แล้ว ให้ตรวจสอบว่าในตรรกบทที่เขียนออกมาเต็มรูปแบบแล้วนั้นไม่มีการฝ่าฝืนกฎของการอ้างเหตุผลในรูปของตรรกบทแม้แต่ข้อเดียว หากตรวจสอบแล้วพบว่ามีกรณีผิดกฎ ก็แสดงว่าตรรกบทนั้นไม่มีสมเหตุสมผล ให้แก้ไขปรับเปลี่ยนประพจน์ที่ละไว้และตรรกบทนั้นจนกระทั่งไม่ฝ่าฝืนกฎข้อใดเลยจึงจะถือว่าใช้ได้

คำอธิบาย การหาข้ออ้างหลักที่ละไว้ไนครรบทชนิดย่อ ที่ว่า “ประการังก็เป็น
สิ่งมีชีวิต เพราะ มันเป็นสัตว์”

1

2

3

ขั้นตอนที่ 1 นับจำนวนพจน์ จะเห็นว่ามี 3 พจน์ แสดงว่ามี 2 ประพจน์

ขั้นตอนที่ 2 พิจารณาว่า 2 ประพจน์นี้คือส่วนใดของตรรกบท

จากข้อความที่โจทย์ให้มาเราจะเห็นว่าคำว่า “เพราะ” นั้นแสดงความเป็นเหตุ
ข้อความหลัง “เพราะ” ที่ว่า “มันเป็นสัตว์” นั้นเป็นเหตุหรือข้ออ้าง ส่วนข้อความหน้า
“เพราะ” ที่ว่า “ประการังก็เป็นสิ่งมีชีวิต” นั้นเป็นผลหรือข้อสรุป

ขั้นตอนที่ 3 หารายละเอียดเพิ่มเติมในกรณีที่มีข้อสรุปอยู่ เราจะทราบ
พจน์หลักและพจน์รองได้ในทันที จากคำนิยามพจน์หลักคือพจน์ที่ทำหน้าที่เป็นภาคนิเทศ
ในข้อสรุป ในที่นี้พจน์หลักจึงเป็นพจน์ “สิ่งมีชีวิต” ส่วนพจน์รองที่คำนิยามบอกว่า คือ
พจน์ที่ทำหน้าที่ เป็นภาคประธานของบทสรุปนั้น ในที่นี้ก็คือ พจน์ “ประการัง”

เมื่อเราทราบพจน์หลักและพจน์รอง เราก็สามารถทราบได้ต่อไปอีกได้ว่า
พจน์ที่เหลืออีกพจน์หนึ่งคือ พจน์ “สิ่งมีชีวิต” นั้นจะต้องเป็นพจน์กลาง และประพจน์
“มันเป็นสัตว์” ซึ่งเขียนเต็มรูปได้ว่า “ประการังเป็นสัตว์” นั้นจะต้องเป็นข้ออ้างรอง
เพราะมีพจน์ “ประการัง” ซึ่งเป็นพจน์รองปรากฏอยู่

ขั้นตอนที่ 4 เมื่อทราบว่าประพจน์ที่โจทย์ให้มาเป็นข้ออ้างรองและ
ข้อสรุป เราก็ทราบว่าส่วนที่ละไว้ก็คือ ข้ออ้างหลัก

ต่อไปให้สร้างข้ออ้างหลักขึ้นมาจากพจน์หลัก (สิ่งมีชีวิต) และพจน์กลาง
(สัตว์) โดยให้คุณภาพของประพจน์เป็นชนิดยืนยัน และปริมาณเป็นชนิดทั่วไป เนื่องจาก
ข้อสรุปที่เป็นยืนยัน (เป็น) นั้นจะต้องมาจากข้ออ้างที่เป็นชนิดยืนยันทั้งคู่ และข้อสรุปที่เป็น
ประพจน์ทั่วไปนั้นจะต้องมาจากข้ออ้างที่เป็นปริมาณชนิดทั่วไปทั้งคู่ ข้ออ้างหลักที่ได้
จึงเป็น “สัตว์ทุกชนิดเป็นสิ่งมีชีวิต”

ขั้นตอนที่ 5 ให้ตรวจสอบว่าตรรกบทที่เขียนออกมาเต็มรูปว่า

ข้ออ้างหลักที่ละไว้ : สัตว์ทุกชนิดเป็นสิ่งมีชีวิต

ข้ออ้างรอง : ประการังเป็นสัตว์

ข้อสรุป : ∴ ประการังเป็นสิ่งมีชีวิต

นี้ไม่มีการฝ่าฝืนกฎของการอ้างเหตุผลในรูปแบบตรรกบท หากตรวจสอบแล้วพบว่ามีการผิดกฎ ก็แสดงว่ายังไม่ถูกต้อง ให้แก้ไข ปรับเปลี่ยนประพจน์ที่ละไว้และตรรกบทนั้นจนกระทั่ง ไม่ฝ่าฝืนกฎข้อใดเลยจึงจะถือว่าใช้ได้

จากการตรวจสอบตรรกบทนี้ เราจะไม่พบว่าผิดกฎข้อใดเลย จึงถือได้ว่า ถูกต้องแล้ว

2. ตรรกบทชนิดย่อที่ละข้ออ้างรอง ในการอ้างเหตุผลนี้ก็จะมีส่วนข้ออ้างหลักและ ข้อสรุปเท่านั้น เช่น “คุณลุงเป็นคนอารมณ์ดี เพราะคนอ้วนจะอารมณ์ดี” ในตัวอย่างนี้ ข้ออ้างรองที่ว่า “คุณลุงเป็นคนอ้วน” นั้นถูกละไว้ในฐานที่เข้าใจ

คำอธิบาย การหาข้ออ้างรองที่ละไว้ในตรรกบทชนิดย่อที่ว่า “คุณลุงเป็นคน อารมณ์ดี เพราะคนอ้วนจะอารมณ์ดี”

2 3

ขั้นตอนที่ 1 นับจำนวนพจน์ จะพบว่ามี 3 พจน์ คือ พจน์ “คุณลุง”
“คนอารมณ์ดี” และ “คนอ้วน” แสดงว่ามี 2 ประพจน์

ขั้นตอนที่ 2 พิจารณาว่า 2 ประพจน์นี้คือส่วนใดของตรรกบท
จากข้อความที่โจทย์ให้มาที่ว่า

“คุณลุงเป็นคนอารมณ์ดี”

↓

ผล(ข้อสรุป)

เพราะ

คนอ้วนจะอารมณ์ดี”

↓

เหตุ(ข้ออ้าง)

นั่น เราจะเห็นว่า คำว่า “เพราะ” แสดงความเป็นเหตุ ข้อความหลัง “เพราะ” คือ “คนอ้วนจะ อารมณ์ดี” คือข้ออ้าง ส่วนข้อความหน้า “เพราะ” ที่ว่า “คุณลุงเป็นคนอารมณ์ดี” คือ ข้อสรุป

ขั้นตอนที่ 3 หารายละเอียดเพิ่มเติม ในกรณีที่ทราบข้อสรุปเราจะ สามารถบอก พจน์หลักและพจน์รองได้ในทันที ดังนั้นจากข้อสรุปที่ว่า

“คุณลุง เป็น คนอารมณ์ดี”
 ↓ ↓
 พจน์รอง พจน์หลัก

พจน์หลักก็คือ “คนอารมณ์ดี” และพจน์รองคือ “คุณลุง”

เมื่อทราบพจน์หลักและพจน์รองแล้ว เราก็สามารถทราบต่อไปได้ว่า พจน์ที่เหลือคือพจน์ “คนอ้วน” นั่นก็คือพจน์กลาง และประพจน์ “คนอ้วนเป็นคน อารมณ์ดี” นั้นจะเป็นข้ออ้างหลัก เพราะมีพจน์ “คนอารมณ์ดี” ซึ่งเป็นพจน์หลัก ปรากฏอยู่

ขั้นตอนที่ 4 เมื่อสามารถบอกได้ว่าประพจน์ที่โจทย์ให้มานั้นเป็นข้ออ้าง หลักและข้อสรุป เราก็จะรู้ได้ว่าส่วนที่ละไว้ก็คือ ข้ออ้างรอง

ขั้นต่อไปให้สร้าง ข้ออ้างรอง ขึ้นมาจากพจน์รอง (คุณลุง) และพจน์กลาง (คนอ้วน) โดยให้คุณภาพของประพจน์เป็นชนิดยืนยัน เนื่องจากข้อสรุปที่เป็นยืนยันนั้นจะต้อง มาจากข้ออ้างที่เป็นยืนยันทั้งคู่ ข้ออ้างรองที่ได้จึงเป็น

“คุณลุง เป็น คนอ้วน”

ขั้นตอนที่ 5 ให้ตรวจสอบว่าตรรกบทที่เขียนออกมาเต็มรูปว่า

ข้ออ้างหลัก : คนอ้วนทั้งหมดเป็นคนอารมณ์ดี

ข้ออ้างรองที่ละไว้ : คุณลุงเป็นคนอ้วน

ข้อสรุป : ∴ คุณลุงเป็นคนอารมณ์ดี

นี้ไม่มีการฝ่าฝืนกฎของการอ้างเหตุผลในรูปตรรกบทที่นับว่าถูกต้อง หากตรวจสอบแล้วพบว่ามี การผิดกฎบางข้อก็ให้แก้ไข ปรับเปลี่ยนประพจน์ที่ละไว้ นั้นจนกระทั่งไม่มีการฝ่าฝืน กฎข้อใดเลยจึงจะใช้ได้

3. ตรรกบทชนิดย่อที่ละข้อสรุป ในการอ้างเหตุผลนี้จะมีแต่ข้ออ้างหลัก และข้ออ้างรองเท่านั้น เช่น “คนที่ชอบเป็นข่าวนั้นอยากดั่ง เขาชอบเป็นข่าวจริง ๆ” ข้อสรุปที่ละไว้ก็คือ “เขาเป็นคนที่ยากดั่ง”

คำอธิบาย การหาข้อสรุปที่ละไว้ในตรรกบทที่ว่า “คนที่ชอบเป็นข่าวนั้นอยากดั่ง เขาชอบเป็นข่าวจริง ๆ”

2 3

ขั้นตอนที่ 1 นับจำนวนพจน์ จะพบว่า มี 3 พจน์ คือ “คนที่ชอบเป็นข่าวนั้น” “คนที่อยากดั่ง” “เขา” แสดงว่ามี 2 ประพจน์

ขั้นตอนที่ 2 พิจารณาว่า 2 ประพจน์นี้คือส่วนใดของตรรกบท จาก ข้อความที่โจทย์ให้มานั้น ไม่มีคำหรือส่วนใดที่แสดงความเป็นผล ประพจน์ทั้งสองจึงนำ

จะเป็นข้ออ้าง โดยประพจน์ที่ว่า “คนที่ชอบเป็นข่าวนั้นอยากดัง” นั้นพูดถึงกลุ่มหรือประเภทของคนที่ชอบเป็นข่าว เมื่อเปรียบเทียบกับประพจน์ “เขาชอบเป็นข่าวจริง ๆ” แล้วมีขอบเขตกว้างกว่าจึงควรจัดเป็นข้ออ้างหลัก ส่วนประพจน์ที่มีขอบเขตแคบกว่านั้นให้เป็นข้ออ้างรอง

ขั้นตอนที่ 3 หารายละเอียดเพิ่มเติม ในกรณีที่มีข้ออ้างหลักและข้ออ้างรอง เราสามารถจะหา พจน์กลาง พจน์หลัก พจน์รองได้

ข้ออ้างหลัก : คนที่ชอบเป็นข่าว ทั้งหลายเป็นคนที่ยากดัง

ข้ออ้างรอง : เขาเป็น คนที่ชอบเป็นข่าว

จากคำนิยามของพจน์กลางก็คือพจน์ที่ปรากฏในข้ออ้างหลักและข้ออ้างรอง พจน์ “คนที่ชอบเป็นข่าว” จึงเป็นพจน์กลาง ดังนั้นอีกพจน์หนึ่งในข้ออ้างหลักคือพจน์ “คนที่ยากดัง” ก็จะเป็นพจน์หลัก และอีกพจน์หนึ่งในข้ออ้างรอง คือพจน์ “เขา” ก็จะเป็นพจน์รอง

ขั้นตอนที่ 4 เมื่อสามารถบอกได้ว่าข้อความที่โจทย์ให้มานั้นเป็นข้ออ้างหลัก และข้ออ้างรอง เราก็จะรู้ว่า ส่วนที่ละไว้ก็คือ ข้อสรุป

ขั้นต่อไป ให้หาข้อสรุปจากข้ออ้างทั้งสองโดยใช้พจน์หลัก (คนที่ยากดัง) และพจน์รอง(เขา) เราก็จะได้ข้อสรุปที่เป็นประโยคยืนยัน เนื่องจากข้ออ้างทั้งคู่เป็นยืนยันว่า “เขาเป็นคนที่ยากดัง”

ขั้นตอนที่ 5 ให้ตรวจสอบว่าตรรกบทที่เขียนออกมาเต็มรูปว่า

ข้ออ้างหลัก : คนที่ชอบเป็นข่าวทั้งหลายเป็นคนที่ยากดัง

ข้ออ้างรอง : เขาเป็นคนที่ชอบเป็นข่าว

ข้อสรุปที่ละไว้ : ∴ เขาเป็นคนที่ยากดัง

นี้ไม่มีการฝ่าฝืนกฎของการอ้างเหตุผลในรูปตรรกบทก็นับว่าถูกต้อง

4. ตรรกบทชนิดย่อที่มีประพจน์เดียว การคิดหาเหตุผลแบบนี้อาจมีเพียงข้ออ้างเพียงประพจน์เดียวหรือมีข้อสรุปเพียงบทเดียว

ตัวอย่างที่ 1

“เด็กก็มีหัวใจนะ”

1 2

คำอธิบาย การหาส่วนของตรรกบทที่ละไว้ในกรณีที่โจทย์ให้มาประพจน์เดียว
ขั้นตอนที่ 1 นับจำนวนพจน์ จะพบว่า มี 2 พจน์ คือ “เด็ก” และ “ผู้ที่มีหัวใจ”
แสดงว่ามีเพียงประพจน์เดียว

ขั้นตอนที่ 2 พิจารณาว่าประพจน์นี้ควรจะเป็นส่วนใดของตรรกบท คือเป็น
ข้ออ้าง หรือข้อสรุป จากข้อความที่โจทย์ให้มา เมื่ออ่านแล้วจะเห็นได้ว่าเป็นการพูดใน
ทำนองสรุปว่า เด็กนั้นก็หัวใจมีความรู้สึกเช่นกัน ดังนั้นประพจน์ที่โจทย์ให้มานั้นจึงควร
จะเป็น ข้อสรุป

เมื่อเรารู้ว่าประพจน์นี้เป็นข้อสรุป เราก็จะบอกได้ว่า พจน์รองคือเด็ก
พจน์หลักคือผู้ที่มีหัวใจ และส่วนที่ละไว้คือ ข้ออ้างหลัก และข้ออ้างรอง

ขั้นตอนที่ 3 หากรายละเอียดเพิ่มเติมเมื่อ โจทย์ให้พจน์มาเพียง 2 พจน์ เราไม่
สามารถจะสร้างตรรกบทที่สมบูรณ์ได้ เราจำเป็นต้องหาพจน์ที่ 3 ซึ่งจะทำหน้าที่เป็น
พจน์กลาง โดยคำที่จะมาเป็นพจน์กลางนั้นจะต้องเป็นคำที่เกี่ยวข้องในบริบทของการอ้าง
เหตุผลนี้ ซึ่งหากเราลองคิดสมมติว่าหากจะอ้างเหตุผลเช่นนี้ ควรจะอ้างในลักษณะใด
เราก็จะได้คำที่เกี่ยวข้องอีกคำหนึ่งคือ “คน” เป็นพจน์กลาง

ขั้นตอนที่ 4 เมื่อมีครบ 3 พจน์ คือพจน์หลัก พจน์รอง และพจน์กลาง
เราก็จะหาข้ออ้างหลักและข้ออ้างรองได้ โดยข้ออ้างหลักนั้นจะสร้างจากพจน์หลักและ
พจน์กลาง และข้ออ้างรองจะสร้างจากพจน์รองและพจน์กลางและกำหนดให้เป็นประพจน์
ยืนยันทั้งคู่ เพราะข้อสรุปที่เป็นประพจน์ยืนยันนั้นจะต้องมาจากข้ออ้างที่เป็นยืนยัน

ข้ออ้างหลักจึงเป็น “คนทุกคนเป็นผู้ที่มีหัวใจ” และข้ออ้างรองเป็น “เด็กทั้ง
หลายเป็นคน”

ขั้นตอนที่ 5 ให้ตรวจสอบว่าตรรกบทที่เขียนเต็มรูปว่า

ข้ออ้างหลักที่ละไว้ : คนทั้งหมดเป็นผู้ที่มีหัวใจ

ข้ออ้างรองที่ละไว้ : เด็กทั้งหลายเป็นคน

ข้อสรุป : ∴ เด็กทั้งหลายเป็นผู้ที่มีหัวใจ

กิจกรรมการเรียนรู้ที่ 1

1. จงแสดงตรรกบทชนิดย่อต่อไปนี้ให้เต็มรูป

1. ที่นี่ฝนคงตกหนักเพราะน้ำท่วมถนนอีกแล้ว
2. เขาไม่ใช่คนดีหรือก็เพราะเขาไม่รู้คุณคน
3. ความสวยงามเป็นสิ่งฉาบฉวยเพราะมันเป็นสิ่งไม่ถาวร
4. เขามีความคิดดี คงจะเขียนเก่ง
5. หนูแดงน่าจะเป็นเด็กฉลาดเพราะช่างพูด
6. คนทรยศต่อแผ่นดินสมควรตาย เขาก็เช่นกัน
7. คนที่รักสัตว์เป็นคนใจดี เล็กก็เป็นคนใจดีนะ
8. ฉันไม่ชอบร้านอาหารนี้เลย เพราะไม่มีอาหารมังสวิรัต
9. รถยนต์ในบ้านเราราคาแพงลิ่วเพราะสินค้าประเภทฟุ่มเฟือยจะราคาแพง
10. คนที่มีศักดิ์ศรีจะไม่ยอมเป็นเครื่องมือของคนแล้ว เขายอมเป็นหุ่นเชิดให้คนแล้ว
11. สินค้ามันสวยและราคาไม่แพง ใคร ๆ ก็อยากซื้อ
12. วันนี้เลขานุการแดงตัวไม่สวย คงอารมณ์ไม่ดีแน่ ๆ
13. เขาเป็นศิลปิน เพราะฉะนั้นเขาคงจะไม่เข้าใจเรื่องธุรกิจ
14. สดุดีคนนี่คงจะเป็นที่ชื่นชอบของชาวเหนือเพราะพูดภาษาเหนือได้
15. การแบ่งแยกผิวเป็นสิ่งที่ยอมรับไม่ได้เพราะว่ามันเป็นการขัดหลักสิทธิมนุษยชน
16. เขาเป็นนักการเมือง เพราะฉะนั้นเขาต้องสร้างภาพ
17. ฉันสรุปว่ามันไม่ใช่สัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม เพราะว่ามันออกลูกเป็นไข่
18. เขาเป็นคนเกียจคร้าน และคนเกียจคร้านก็อยู่ที่นี้ไม่ได้นาน

19. คนที่มีความสุขเป็นคนที่พอใจในสิ่งที่ตนมีอยู่ และคนสมัยก่อนส่วนมากก็เป็นคนที่มีความสุข
20. ทุกคนอยากอายุยืน และนี่ก็คือเหตุผลว่าทำไมเขาถึงดูแลสุขภาพ
21. อนิจจา เจ้าหญิงก็เป็นเพียงคน
22. คนจนก็มีสิทธิ์เจ็บป่วย
23. คนรวยก็ตายเหมือนกัน
24. เขาเป็นคนดี
25. เขาเป็นคนที่ตกน้ำไม่ไหล ตกไฟไม่ไหม้
26. เพื่อนฉันทุกคนล้วนเป็นคนมีความสำนึกในความถูกต้อง เพราะฉะนั้นโตภาไม่ใช้เพื่อนฉันแน่
27. สฎาแต่งตัวดีมาก และมันก็บออะไรเราบางอย่าง เพราะว่าคนที่รสนิยมดีจะแต่งตัวดีด้วย
28. นายวัลลภคงจะไม่ได้เป็นนักจิตบำบัดเพราะ ไม่มีชื่อเขาในทำเนียบจิตแพทย์
29. เวลานี้เป็นช่วงเวลาที่ควรลงทุนหุ้นเพราะว่าราคาได้ตกลงถึงจุดต่ำสุดแล้ว
30. เมื่อไรก็ตามที่คุณแม่ไม่อยู่บ้าน คุณหนูจะชนและตี้อมาก นี่คุณแม่ก็ไม่อยู่บ้านอีกแล้ว